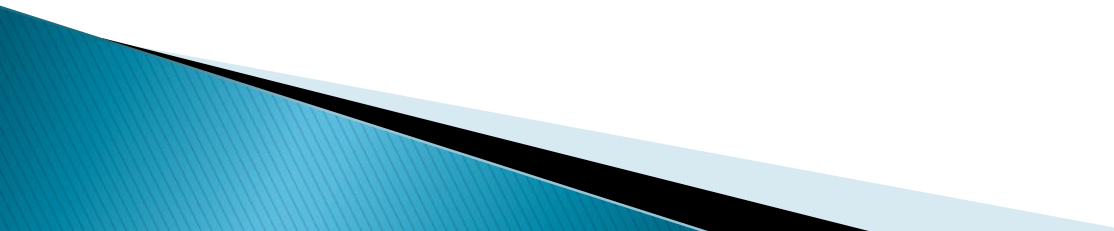

Jak odpowiadać na specjalne potrzeby edukacyjne i jak rozwijać zdolności uczniów "podwójnie wyjątkowych"?

Prof. UW dr hab. Małgorzata Żytko
Wydział Pedagogiczny
Uniwersytet Warszawski
mzytko@uw.edu.pl

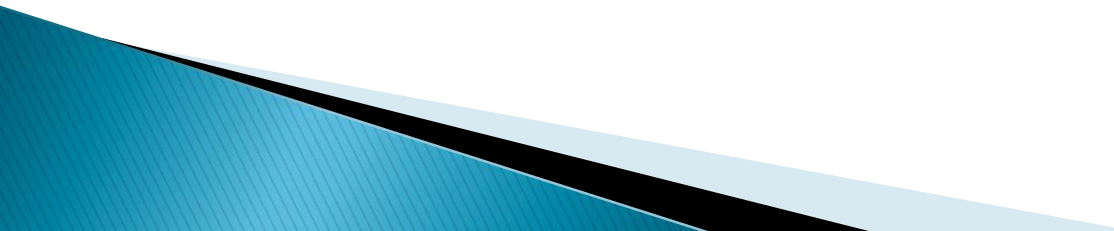

SPECJALNE POTRZEBY EDUKACYJNE

- **Uczeń zdolny**
 - **Uczeń z trudnościami i deficytami**
 - **Uczeń niepełnosprawny**
-

DZIECI ZDOLNE –WSZYSTKIE CZY TYLKO NIEKTÓRE

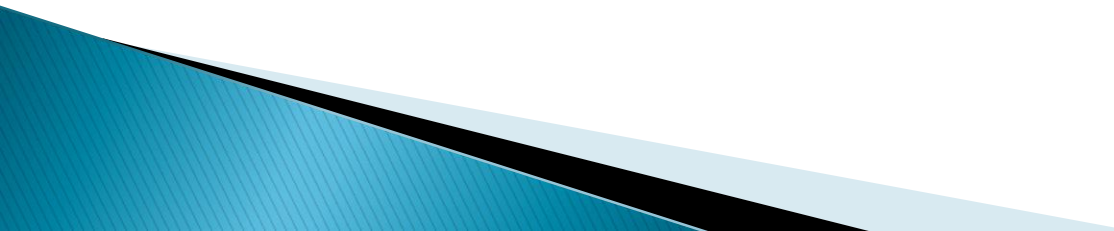
**Każde dziecko jest zdolne i ma talent,
który może wyraźnie się nie ujawniać,
ale w sprzyjających warunkach
edukacyjnych rozbłyśnie.**

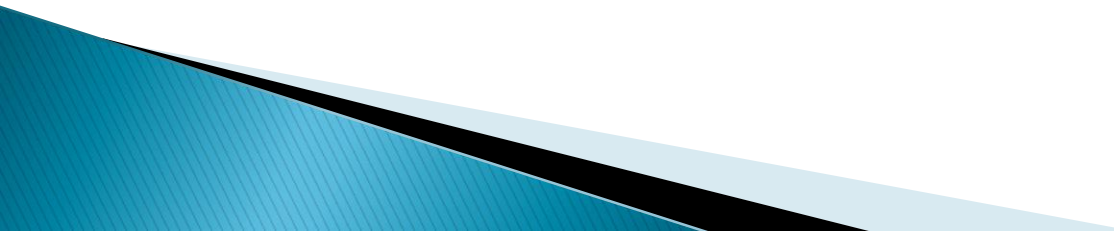
DOKUMENTY

- ▶ Podstawa programowa 23.12.2008
- ▶ Strategia Rozwoju Edukacji MEN na lata 2007–2013
- ▶ Dokument Rady Europy Recommendation on education for gifted children (1994)
- ▶ Strategia Lizbońska
- ▶ Raport o kapitale intelektualnym Polski
- ▶ Młodzi 2011 Kancelaria Prezesa Rady Ministrów

Praktyka edukacyjna

- Szkoła nie zawsze jest miejscem indywidualizowania pracy z uczniami
 - Nauczyciele dokonują diagnozy zdolności uczniów w ograniczonym zakresie.
 - Brak ścisłej współpracy szkoły z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi
-

DIAGNOZA ZDOLNOŚCI

- **Wyniki w nauce – główny wskaźnik zdolności**
 - **Zdolności sportowe , artystyczne**
 - **Rzadko przeprowadza się badania specjalistyczne zdolności**
-

Co potrafią uczniowie?

Przyjrzyj się uważnie rysunkowi. Napisz o tym własne opowiadanie.
Zrób to tak, aby zainteresować innych. Nadaj tytuł swojemu opowiadaniu.

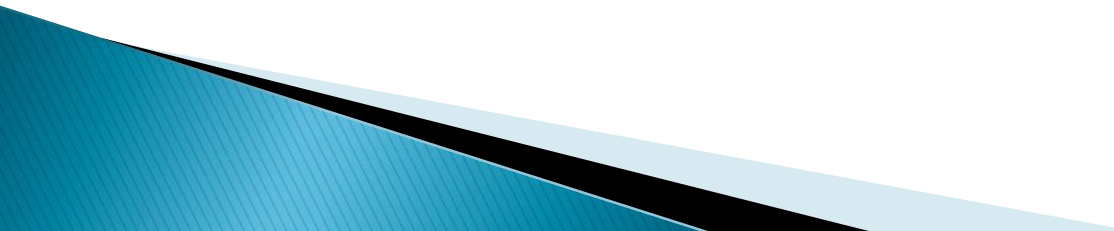

► *Zakocimy cały świat*

Kiedys dawno temu urodził się wielki kot o imieniu „KOTECZEK”. Był ładny wręcz piękny. Gdy urodził swoje młode, wszystkie miały na imię tak samo. I te koty urodziły koty a te koty też urodziły koty itd. W końcu w roku 3456 koty były na całym świecie. Były koty anioły, koty dachowe, grajki, a nawet koty księża.

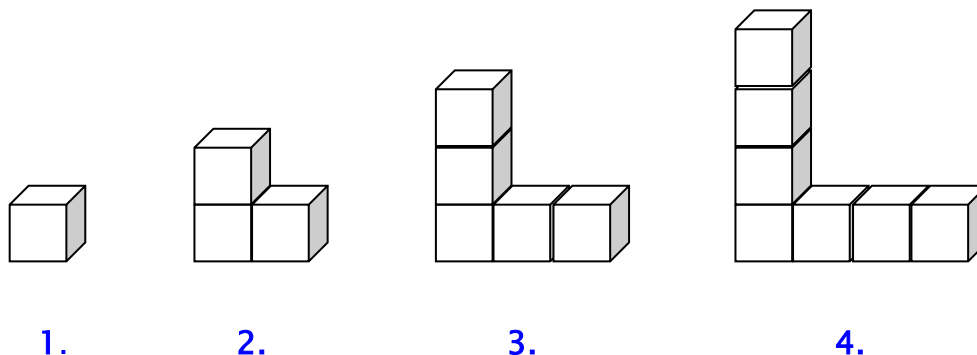
Cały świat składał się z kotów.

*Aż wreszcie mama wszystkich kotów powiedziała:
„Zakocimy cały świat”*

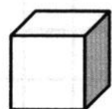

Te budowle powstały z identycznych drewnianych klocków.

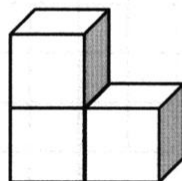
Zbudowano je zgodnie z pewną regułą. Odgadnij, jaka to reguła.

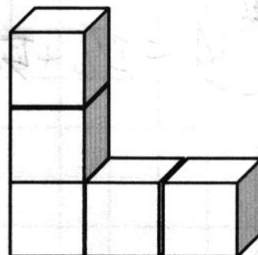
- a) Z ilu klocków powinna się składać następna taka budowla? 65,2%
- b) Ile klocków potrzeba do zbudowania dziesiątej takiej budowli? 36,5%
- c) A ile potrzeba do zbudowania dwudziestej budowli z tej serii? 24,7%
- d) Opisz, jak można szybko obliczyć, ile klocków potrzeba do zbudowania dwudziestej budowli z tej serii. 23,4%

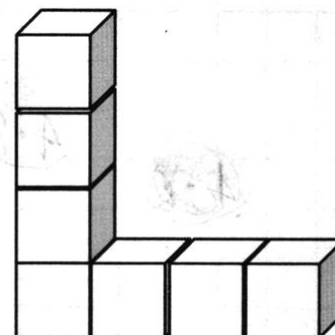
1.

2.

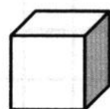
3.

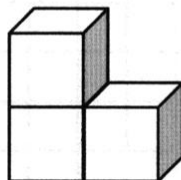
4.

d) Opisz, jak można szybko obliczyć, ile klocków potrzeba do zbudowania dwudziestej budowli z tej serii.

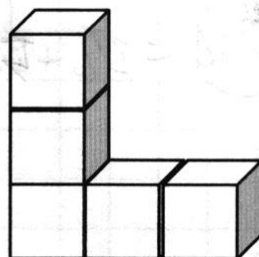
Można szybko obliczyć ponieważ pionowy słupek klocków to także numer budowli. A w poziomym słupku za każdym razem jest ^{o jednego} mniej klocka od pionowego słupka

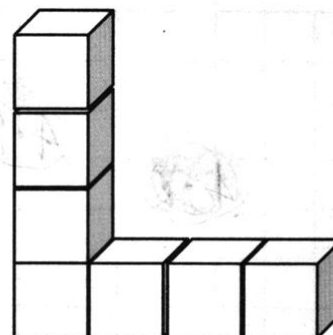
1.

2.

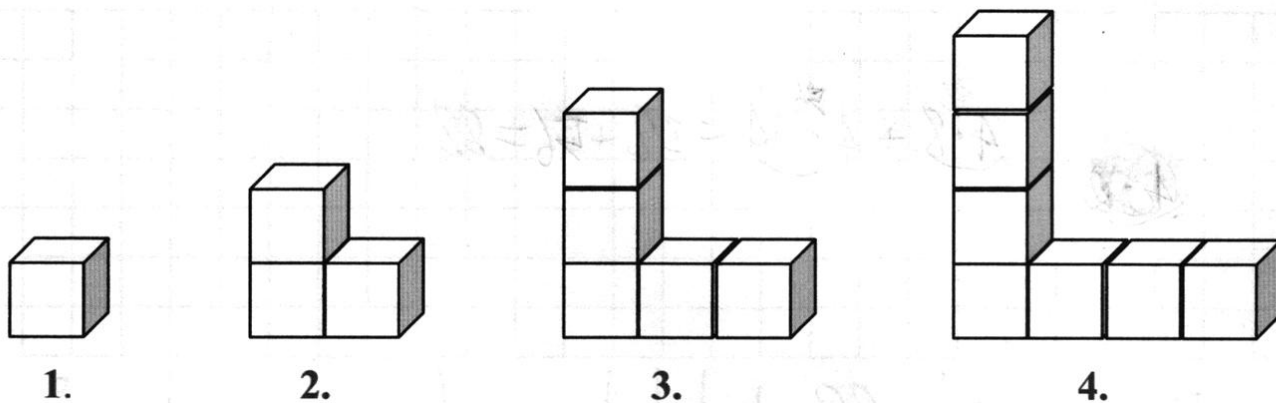
3.

4.

d) Opisz, jak można szybko obliczyć, ile klocków potrzeba do zbudowania dwudziestej budowli z tej serii.

Do budowania 20 takiej budowli potrzeba 39 klocków,
ponieważ w 20 poziomie do góry jest 20 klocków,
a w bok 19, lub na odwrót bo środkowy klocek
liczymy do jednego rzędu, a nie do dwóch.

d) Opisz, jak można szybko obliczyć, ile klocków potrzeba do zbudowania dwudziestej budowli z tej serii.

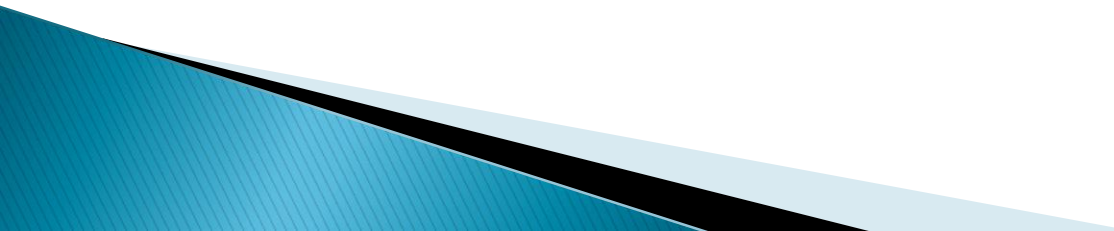
Przesuwając się kolejno o następną liczbę nieparzystą.

POJĘCIE ZDOLNOŚCI

Zdolnościami nazywamy takie różnice indywidualne, które sprawiają, że przy jednakowej motywacji i uprzednim przygotowaniu poszczególni ludzie osiągają w porównywalnych warunkach zewnętrznych niejednakowe rezultaty w uczeniu się i działaniu (Pietrasiński 1976)

POJĘCIE ZDOLNOŚCI

**Szerokie pojęcie zdolności:
Predyktory**

- **Czynniki poznawcze**
 - **Osobowościowe**
 - **Środowiskowe**
-

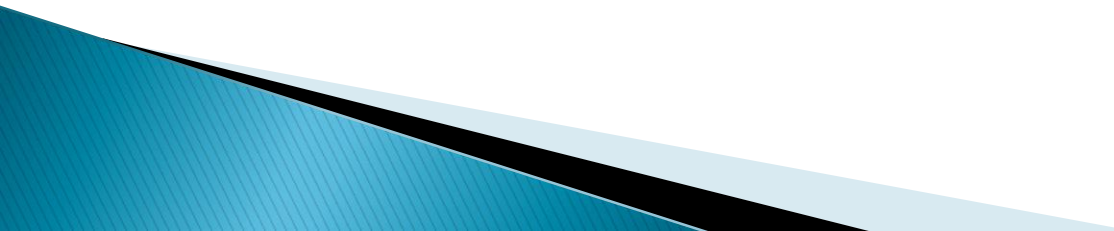
TWÓRCZOŚĆ ELEMENTEM ZDOLNOŚCI

Cechy osoby twórczej:

W. Limont (2010)

- ▶ – wysoka motywacja do tworzenia (często dla czystej przyjemności)
- ▶ – łamanie konwencji hamujących pracę twórczą, ale też dążenie do doskonałości
- ▶ – przekonanie o wartości pracy twórczej
- ▶ – zdolność myślenia dywergencyjnego
- ▶ – zdolność do podejmowania ryzyka
- ▶ – rozległa wiedza

TWÓRCZOŚĆ ELEMENTEM ZDOLNOŚCI

- ▶ **Pomysłowość**
 - ▶ **Rozległa wyobraźnia**
 - ▶ **Ciekawość świata**
-

POJĘCIE ZDOLNOŚCI

Teoria Renzulliego (2005)

Trzy składniki uzdolnienia:

ponadprzeciętne zdolności ogólne

motywacja

twórczość

POJĘCIE ZDOLNOŚCI

Koncepcja H. Gardnera – zróżnicowanie uzdolnień

Rodzaje inteligencji:

- ▶ – interpersonalną
- ▶ – intrapersonalną
- ▶ – językową
- ▶ – logiczno-matematyczną
- ▶ – przyrodniczą
- ▶ – wizualno-przestrzenną
- ▶ – kinestetyczno-ruchową
- ▶ – muzyczną

POJĘCIE ZDOLNOŚCI

Koncepcja uzdolnień i talentu niemieckiego psychologa Kurta. A. Hellera (2004)

Uwarunkowania rozwoju zdolności wg. Hellera

- ▶ Czynniki znamionujące uzdolnienia (niezależne)
- ▶ Dziedziny i obszary realizowania się uzdolnień
- ▶ Cechy osobowości sprzyjające rozwojowi uzdolnień
- ▶ Uwarunkowania środowiskowe rozwoju uzdolnień.

Czynniki znamionujące uzdolnienia (Heller)

- ▶ **Intelektualne**
- ▶ **Twórcze**
- ▶ **Artystyczne, w tym muzyczne i plastyczne**
- ▶ **Kompetencje społeczne**
- ▶ **Inteligencja praktyczna**
- ▶ **Psychomotoryczne**

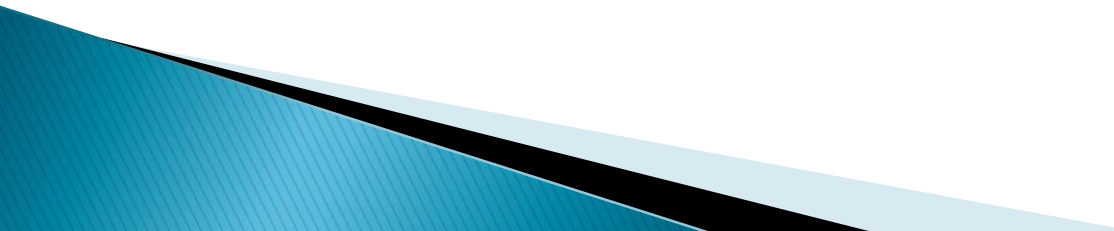
Obszary realizacji uzdolnień

- ▶ Matematykę
 - ▶ Język ojczysty i języki obce
 - ▶ Nauki przyrodnicze
 - ▶ Technologię
 - ▶ Informatykę
 - ▶ Sztukę (muzykę i plastykę)
 - ▶ Sport i aktywność fizyczną
 - ▶ Relacje społeczne
-

Cechy osobowościowe sprzyjające rozwojowi uzdolnień (Heller)

- ▶ Radzenie sobie ze stresem
- ▶ Wysoką motywację osiągnięć
- ▶ Strategie uczenia się
- ▶ Wiara we własny sukces
- ▶ Pragnienie wiedzy
- ▶ Poczucie wpływu i sprawstwa
- ▶ Samoświadomość

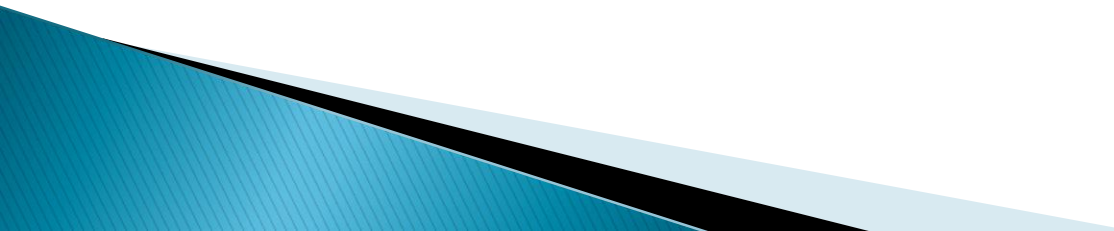
Czynniki środowiskowe (Heller)

- ▶ **Klimat rodzinny**
 - ▶ **Posiadanie rodzeństwa**
 - ▶ **Poziom wykształcenia rodziców**
 - ▶ **Stymulację rozwoju dziecka w rodzinie**
 - ▶ **Potencjał kulturowy i edukacyjny domu**
-

Czynniki szkolne (Heller)

- ▶ **Klimat szkoły**
 - ▶ **Jakość nauczania**
 - ▶ **Indywidualizacja nauczania w szkole**
 - ▶ **Styl edukacyjny w szkole**
 - ▶ **Społeczne reakcje na sukces i porażkę**
 - ▶ **Krytyczne zdarzenia**
-

UCZNIOWIE ZDOLNI –GRUPA ZRÓŻNICOWANA, ROZWÓJ NIEJEDNOLITY

- ▶ **Asynchronia rozwojowa**
 - ▶ **Uzdolnienia kierunkowe i deficyty rozwojowe (podwójnie wyjątkowe)**
 - **dysleksja, zaburzenia percepcji**
 - **deficyty emocjonalne i behawioralne**
 - **zaburzenia autystyczne**
-

Zdolni – niepełnosprawni

**„To po co trenuje,
jak jest głuchy?”**

(Kalinowska 2004)

Sprzeczności w funkcjonowaniu uczniów

- ▶ Myślenie abstrakcyjne, rozwiązywanie złożonych problemów i jednocześnie niechęć do uczenia się na pamięć
- ▶ Niska samoocena pomimo sukcesów
- ▶ Poczucie humoru i trudności w interakcjach społecznych
- ▶ Nadpobudliwość psychoruchowa i jednocześnie pochłonięcie jednym zagadnieniem
- ▶ Wysoko rozwinięta ekspresja werbalna i nieczytelny charakter pisma (Cybis, Drop, Rowiński, Cieniuch 2012)

Grupy dzieci „podwójnie wyjątkowych”

- ❑ Ukryte deficyty – brak przeszkód w identyfikacji jako uzdolnionych
- ❑ Trudności w uczeniu się są nasilone – maskują posiadane uzdolnienia
- ❑ Deficyty i uzdolnienia nakładają się na siebie (przeciętni)

Rogers 14% dzieci uzdolnionych ma zaburzenia emocjonalne, behawioralne w uczeniu się

Wskaźniki szkolnych problemów uczniów zdolnych

- ▶ Frustracja z powodu szkoły
- ▶ Nierównomiernie rozwinięte umiejętności werbalne i praktyczne (wykonawcze)
- ▶ Brak motywacji – unikanie zadań, nie odrabianie prac domowych, bierność
- ▶ Zaburzenia motoryki
- ▶ Słabe zdolności organizacyjne
- ▶ Niemożność skupienia uwagi na dłużej
- ▶ Impulsywność
- ▶ Niskie kompetencje społeczne, brak odporności na krytykę

Syndrom Nieadekwatnych Osiągnięć Szkolnych (SNOS) 50% uzdolnionych

- ▶ Rozbieżność – osiągnięcia szkolne ucznia – możliwości rozwojowe
- ▶ Rozbieżność – oczekiwania dotyczące wyników testów uzdolnień a uzyskiwane rezultaty
- ▶ Niepowodzenia rozwojowe – niewykorzystany potencjał (Dyrda 2007)

WSPIERANIE UCZNIÓW ZDOLNYCH

- ▶ Kompleksowa diagnoza
- ▶ Indywidualizacja oddziaływań
- ▶ Współpraca z rodzicami
- ▶ Tutoring rówieśniczy
- ▶ Stymulowanie aktywności
- ▶ Kształtowanie poczucia kompetencji
- ▶ Kształtowanie poczucia własnej wartości (eksponowanie mocnych stron, bezpieczne otwarcie na słabsze)

Przykłady programów

- ▶ Pierwsze uczniowskie doświadczenia drogą do wiedzy (www.pierwszaki.eu)
- ▶ Zdolni z Pomorza (www.zdolnizpomorza.pomorskie.eu)
- ▶ Mazowieckie Centra Talentu i Kariery (www.centratalentu.pl)
- ▶ Diament (www.diament.edu.pl)

N. Cybis, E. Drop, T. Rowińska, J. Ciecuch, Uczeń zdolny – analiza dostępnych narzędzi diagnostycznych. ORE, Warszawa 2012